

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความดีศรัทธาของนายอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอ และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในเขตการศึกษา 6 ครั้งนี้ เพื่อความเข้าใจในเนื้อหาของ การศึกษา จึงจัดลำดับหัวข้อศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาท
2. บทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสถิติ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประสานงาน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล
6. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
7. วิเคราะห์ปัญหาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)
8. การประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา
9. นโยบาย และมาตรการในการพัฒนาศาสนาและวัฒนธรรม ตามแผนพัฒนา การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)
10. การพัฒนาคุณธรรม ของสำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษานิเทศก์
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของบทบาท

กัญญา สาร (2519 : 55) กล่าวว่า สิ่งที่มีบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งถูกคนอื่นคาดหวังให้เขาทำ เรียกว่าบทบาทหน้าที่ (Role) บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลผู้นั้นครองอยู่ บทบาทหน้าที่หมายรวมถึงหน้าที่หรือ

เงื่อนไขที่องค์กรท่า และบรรดาสิทธิต่าง ๆ ที่นำมาพร้อมกับตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้องกันภายในระบบสังคมเดียวกัน

สมพงษ์ เกษมสิน (2521 : 56) กล่าวถึงสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) ในกลุ่มสังคมนั้น การที่ปัจเจกชน (Individual) มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ ต่างก็มีพฤติกรรมแตกต่างกันไป สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้แตกต่างกันคือ สิทธิและหน้าที่ของแต่ละคนที่มีต่อกลุ่ม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้แตกต่างกันคือ สถานภาพและตำแหน่งทางสังคม (Social Status) นั้นเอง

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530 : 35) บทบาท หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกผู้อื่นคาดหวังว่า จะต้องแสดงออกให้สอดคล้องเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคลนั้น

นพพงษ์ บุญจิตรากุลย์ (2525 : 49) อธิบายทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมขององค์กร ของจาคอบ เกทเซล และ อีโกน กูบา (Jacob W. Getzels and Egon G. Guba) ในส่วนของทฤษฎีการวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรหรือหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบของสังคมมีคตินี้หนึ่ง เรียกว่าสถาบันมีติ ประกอบด้วย

สถาบัน (Institution) หน่วยงานหรือองค์กรจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ซึ่งมีวัฒนธรรมของหน่วยงานนั้นครอบคลุมอยู่

บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันหรือองค์กรจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียมการปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

ความมุ่งหวังซึ่งองค์กรหรือบุคคลภายนอกคาดหวังว่า สถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น วิทยาลัยครูก็มีความมุ่งหวังที่จะทอผลิตครูที่ดี ผลิตนักการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการให้การศึกษ และทำให้การศึกษาเจริญก้าวหน้า ความมุ่งหวังนั้นมีค่านิยมของสังคมครอบคลุมอยู่

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 48) อธิบายทฤษฎีกระบวนการผสมผสาน
ในองค์การของ เบกเกและอาร์จิริส (Bakke and Argyris) ในส่วนของการ
ประสานให้เข้ากันของบุคคลและองค์การว่า บทบาทที่แสดงออกเกิดจากพฤติกรรมส่วนตัว
ของคนกับหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การ เช่น ตำแหน่งครูใหญ่มีหน้าที่ทางหน่วยงาน
กำหนด และตนเองมีพฤติกรรมส่วนตัว ก็จะออกมาเป็นบทบาทครูใหญ่แสดงออกมาแท้จริง
ซึ่งถ้าพฤติกรรมความประพฤติเข้ากันหน้าที่ได้ บทบาทที่แสดงออกมาก็จะเหมาะสมและ
ครูใหญ่ก็มีความพอใจกับงานด้วย

สงวน สุทธิเลิศคุณ (2523 : 149) บทบาท หมายถึงการแสดงพฤติกรรม
ของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งตามนัยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

การแสดงบทบาทตามตำแหน่งที่บุคคลครองอยู่นั้น ถือว่าเป็นบทบาทจริง
(Actual Role) ซึ่งยึดถือตามนัยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งและสอดคล้องกับค่านิยม
และปทัสถา (Value and Norms) ของสังคม การแสดงบทบาทตามตำแหน่งย่อมมีส่วน
เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม บุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีความมุ่งหวัง หรือมีความ
คาดหวังในบทบาทที่ผู้สวมตำแหน่งจะแสดง ซึ่งเรียกว่าบทบาทที่มุ่งหวัง (Expectation
Role)

ฟิลลิป บี. โกว และคณะ (PHILIP B. GOVE AND OTHER 1961 : 1968)
ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ครอบคลุมความได้ดังนี้

บทบาท หมายถึงแบบแผนของพฤติกรรมที่อธิบายในคำานสังคมที่มีความเกี่ยวข้อง
สัมพันธ์กับสถานภาพของบุคคลแต่ละคน ในสังคมใดสังคมหนึ่ง

จากแนวคิดของบุคคลที่ให้ความหมายของบทบาทไว้ต่าง ๆ กันกล่าวมาแล้วนั้น
จะเห็นว่าบทบาท นอกจากจะเป็นหน้าที่ หรือข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้พร้อมกับตำแหน่ง เพื่อให้
ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ปฏิบัติตามแล้ว ยังมีสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยอีก กล่าวคือ ความเห็นของ
บุคคลอื่น ๆ ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งหนึ่งนั้น มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้
ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ อย่างมาก รวมถึงอิทธิพลต่อความคั่งการ ความมุ่งหมาย ความเชื่อ
ความรู้สึก ความปรารถนา ปรัชญาส่วนบุคคลและทัศนคติของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ด้วย
ดังนั้นการกระทำใด ๆ ของผู้ดำรงตำแหน่งใดก็ตาม มักจะเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากความ
นึกคิดของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ที่รู้สึกว่าคุณอื่นเขาต้องการให้ตนกระทำอย่างไรในฐานะเป็น

ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ

คำสั่งกระทรวงศึกษานิเทศก์ ที่ 697/2519 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2519
กำหนดอำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
ราชการแผ่นดินฉบับนี้ (กระทรวงศึกษานิเทศก์ 2528 : 8)

1. เป็นผู้แทนกระทรวงศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ
ในการปฏิบัติราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษานิเทศก์ ภายในเขตอำเภอ
2. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
หรือมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ
3. ประสานงานกับส่วนราชการ ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา
ภายในเขตอำเภอ เพื่อให้การจัดการศึกษาภายในเขตอำเภอดำเนินไปด้วยดี และมี
ประสิทธิภาพ

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษานิเทศก์
พ.ศ. 2535 กำหนดให้สำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (กระทรวงศึกษา
นิเทศก์ 2535 : 51)

(ก) ประสานและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
ของอำเภอ และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ การตั้ง
และการจัดสรรงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวง และแผนจังหวัด
ตลอดจนกำกับ เร่งรัด ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ
ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงภายในอำเภอ และเป็นหน่วยข้อมูลทางการศึกษา การ
ศาสนา และการวัฒนธรรมในอำเภอ

(ข) ประสานงานและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษา การศาสนาและ
การวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานทั้งใน
และนอกสังกัดกระทรวงภายในอำเภอ

(ค) ปฏิบัติราชการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การศาสนา
และการวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ หรือศึกษานิเทศก์อำเภอ

สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของ ศึกษาธิการอำเภอ ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2531 : 345)

1. รวบรวม วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม เสนอจังหวัด
2. ประสานงานกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดและจังหวัด ในการเสนอโครงการ ให้คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ
3. แจ้งหน่วยงาน สถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ค่าเนื้องานตามโครงการที่ได้รับ ความเห็นชอบ
4. ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน
5. รายงานจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสถิติ

ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์จะให้สำนักงานศึกษา ธิการอำเภอจัดทำข้อมูลสถิติ กล่าวคือ ถ้าเป็นการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการบริหาร การวางแผน วางโครงการ การจัดสรรงบประมาณ และการประสานงานกับกิจการต่าง ๆ ในอำเภอ เพื่อพิจารณา ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การที่กำหนดให้สำนักงาน ศึกษาธิการอำเภอมีหน้าที่จัดทำข้อมูลสถิติก็คือ การจัดทำบริการเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ (Management Information System) นั่นเอง เรียกชื่อย่อว่า MIS ซึ่งใน ปัจจุบันและในอนาคต ระบบ MIS นี้วันจะมีความสำคัญในการบริหารการศึกษามากขึ้น

ความหมายของข้อมูล สารสนเทศ

ณรงค์ บุญมี (2525 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ข้อมูล (Data) หมายถึง จำนวน หรือกลุ่มของตัวเลข ที่ไม่สามารถ จะใช้ในการประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารได้

สารสนเทศ (Information) หมายถึง การนำข้อมูลหลายอย่างมา ทำการวิเคราะห์ แจกแจง รวมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารภใช้ประกอบการตัดสินใจ

ของผู้บริหารได้

ประพนธ์ เจียรกุล (2524 : 1) ให้ความหมายไว้ดังนี้

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงแต่ละอย่างซึ่งเป็นข้อมูลดิบ ยังไม่ได้มีการจัดกระทำเพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์ใด ๆ

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลซึ่งได้ถูกกระทำให้มีความสัมพันธ์ หรือมีความหมายนำไปใช้ประโยชน์ได้

ความสำคัญของระบบสารสนเทศที่มีต่อการบริหารการศึกษา

ณรงค์ ญูมี (2523 : 32) กล่าวว่า ในการบริหารงานนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องกระทำคือการวางแผน การตัดสินใจ การควบคุม และการประเมินผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารจะทำได้ดังกล่าวมาแล้วนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ ข้อมูล (Information) ศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้อง หรือการจะตัดสินใจแต่ละครั้งจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ ได้รับการวิเคราะห์ตามกระบวนการที่ถูกต้องมาแล้ว จึงสามารถตัดสินใจได้ การตัดสินใจโดยไม่ใช้ข้อมูลเลยนั้นนับว่าเป็นการเสี่ยงต่อการผิดพลาดมาก

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ

อวรุจ จันทวานิช และเชษฐ อนุธรรมมงคล (อ้างถึงใน ปรีชา พัทธกุลนนท์ 2527 : 18) ให้ความคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศที่คืบนั้น จะต้องเป็นระบบสารสนเทศที่ทำหน้าที่ครบถ้วนทั้ง 3 ระดับดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูล และการเก็บรักษาข้อมูล
2. การดึงข้อมูลมาใช้ และการรายงานข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมควรมีการรายงานเป็นระยะ ๆ ในรูปของการสรุปความ เพื่อแสดงสภาพการณ์ปัจจุบันของเหตุการณ์ หลักฐาน และกิจกรรม

3. การวิเคราะห์และการประเมินข้อมูล หน้าที่ของระบบสารสนเทศอันนี้ ถือว่าเป็นระดับสูงกว่าสองระดับข้างต้น คือ จากข้อมูลรายละเอียดที่รวบรวมได้ต้องนำมาเชื่อมโยง หาความสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์และแปรความหมายข้อมูล รวมทั้งประเมินผลที่ได้ เพื่อประกอบการตัดสินใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการประสานงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 155) ใ้ข้อธิบายว่า การประสานงานเป็นเรื่องของความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติกิจกรรมงานให้เรียบร้อย และสอดคล้องกลมกลืนกัน เพื่อให้งานสมบูรณ์ และสำเร็จตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

บุญญา สาทร (2517 : 4) ใ้ข้อธิบายว่า การประสานงานคือ การติดต่อสัมพันธ์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจโดยทั่วกันทุกหน่วยและทุกคน เพื่อมิให้การปฏิบัติงานซ้ำซ้อน หรือขัดแย้งกัน ตลอดจนการสร้างไมตรีสัมพันธ์ทั้งภายในและนอกหน่วยงาน

นพพงษ์ บุญจิตราภุศลย์ (2525 : 74) ใ้ข้อธิบายว่า การประสานงานเป็นกระบวนการเชื่อมสัมพันธ์เกี่ยวกับบุคคล วัตถุ และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นว่าหน่วยงานนั้นจะต้องมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน หรือหวังผลอย่างเดียวกัน แต่การประสานงานจะช่วยให้รู้ซึ่งกันและกันว่า ใครกำลังทำกิจกรรมอะไรอยู่ และเพื่อเร่งรัดการทำงานให้เสร็จพร้อม ๆ กัน ในกรณีที่ต้องการผลงานสองอย่างนั้นให้เสร็จในเวลาเดียวกัน

จากการที่ท่านผู้รู้ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การประสานงานเป็นวิธีการที่จะให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า การประสานงานนั้นมีความหมายกว้างขวางมาก การประสานงานจะมีอยู่ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย และอยู่ในทุกรูปแบบและกระบวนการปฏิบัติงาน เริ่มตั้งแต่การสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับงานที่จะทำการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน การติดต่อสื่อสารให้ทราบความเคลื่อนไหวของการปฏิบัติงาน เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง การควบคุมงานเพื่อให้งานเสร็จตามกำหนดเวลา และบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงาน จะต้องหาวิธีการที่จะให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยราบรื่น เกิดความพอใจ และปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการประสานงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 154) อธิบายว่า การประสานงานมีความมุ่งหมายสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อมิให้เกิดการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันหรือเหลื่อมล้ำกัน เป็นการประหยัดกำลังคน กำลังทรัพย์ และเวลา
3. เพื่อลดการขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน

กระบวนการประสานงาน

นพพงษ์ บุญจิตรกุลย์ (2525 : 75) อธิบายว่า การประสานงานมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กำหนดแผนการหรือโครงการสำหรับทุกคนในหน่วยงาน หรือสำหรับหน่วยงานทุกหน่วยงานขึ้นมาก่อน
2. ให้ทุกคนหรือหน่วยงานเข้าใจแผนการ หรือโครงการทั้งหมด หรือบางส่วนที่จำเป็น คือให้รู้กันทั่วไปว่า ใคร หน่วยงานใด มีหน้าที่อะไร และกำลังทำอะไรอยู่ในขณะนี้
3. ให้ทุกคนหรือหน่วยงานทุกหน่วยงานเต็มใจรับงานส่วนที่ตนได้รับมอบหมายให้ทำจริง และเป็นงานที่ตนถนัด หรือหน่วยงานมีความถนัดในงานที่ได้รับมอบหมายนั้น

เทคนิคและวิธีการประสานงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 160-163) ใ้กล่าวถึง เทคนิคและวิธีการประสานงานไว้ สรุปได้ดังนี้

1. วิธีประสานงานภายในองค์การ ได้แก่
 - 1.1 การจัดแผนผังและกำหนดหน้าที่การงานให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการทำงานซ้ำซ้อน เหลื่อมล้ำ ก้าวถ่างกัน

- 1.2 การจัดให้มีระบบติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- 1.3 การใช้คณะกรรมการ เพื่อให้มีการประชุมปรึกษาหารือตกลงกันก่อน
ดำเนินการ
- 1.4 การใช้วิธีงบประมาณ ไม่ว่าจะ เป็นระบบงบประมาณแบบปฏิบัติการ
หรือแบบโครงการ
- 1.5 การติดตามสอดคล้องการปฏิบัติการโดยสม่ำเสมอ
- 1.6 การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากการทำงานแบบพิธีการมี
แบบแผนมากเกินไป ทำให้เกิดความล่าช้า
- 1.7 การใช้เจ้าหน้าที่ประสานงานโดยเฉพาะ โดยเลือกผู้ที่เหมาะสม
ทำหน้าที่ประสานงาน
- 1.8 การจัดให้มีการพัฒนาบุคคล การอบรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
ซาบซึ้งรอบรู้ในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์
- 1.9 การให้มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้มีการ
กระจายงานและเสริมสร้างบุคคล
- 1.10 การจัดให้มีการชุมนุม หรือประชุมผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิด
ความเข้าใจงาน และการสัมพันธ์สนิทสนมในระหว่างเพื่อนร่วมงาน
- 1.11 การจัดให้มีหน่วยแนะแนวทางวิชาการ เพื่อทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า
และนำผลมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
- 1.12 การจัดให้มีการบำรุ้งขวัญ เพื่อให้มีพลังในการปฏิบัติงานและก่อให้เกิด
เกิดการประสานงานเป็นอย่างดี

2. วิธีประสานงานระหว่างองค์การ

- 2.1 การประสานงานโดยการกำหนดคสิทธิ และหน้าที่ เพื่อป้องกัน
ซ้ำซ้อน เหลื่อมล้ำ และการขัดแย้งกัน
- 2.2 การประสานงานโดยการใช้คณะกรรมการผสม หรือคณะกรรมการ
กลางเพื่อช่วยกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง
- 2.3 การประสานงานโดยใช้วิธีการงบประมาณ

แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล

การติดตามผลงาน หมายถึง การตรวจตราวิธีปฏิบัติงาน และผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผล และมีอุปสรรคปัญหาประการใดบ้าง เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การประเมินผลงาน หมายถึง การนำผลการดำเนินงานของโครงการ หรือแผนงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าได้ผลหรือมีอุปสรรค ปัญหาข้อบกพร่องประการใด

การติดตามและประเมินผล เป็นมาตรการที่จะช่วยให้สามารถทราบว่าการปฏิบัติงานที่ดำเนินมาแล้วมีอุปสรรค ควรแก้ไขอย่างไร และได้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่ การติดตามและประเมินผล เป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาองค์การที่จะช่วยให้ทราบว่างานพัฒนาดำเนินไปบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และควรแก้ไขอย่างไรจึงจะทันที่ทั้งที่และบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นให้มัน้อยที่สุด

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 318) ภารติดตามและประเมินผล สามารถช่วยให้ผู้บริหารใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เหมาะกับงาน ลดค่าใช้จ่าย บรรเทาความเสียหาย ลดข้อขัดแย้ง และช่วยสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะ ให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นด้วย

วิธีการที่ใช้ตรวจ ติดตาม และประเมินผล

1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของแผนงาน โครงการต่าง ๆ ที่จะตรวจและติดตามผล
2. จัดทำเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย
3. ตรวจสอบแผนงาน โครงการต่าง ๆ
4. วิเคราะห์แผนงาน โครงการ ที่ตรวจสอบแล้วว่าตรงกับนโยบายที่กำหนดไว้
5. เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพและการใช้งบประมาณ
6. สรุปปัญหา อุปสรรค จากการทำงานตามแผนงาน โครงการ หรือ

กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจ ติดตามผลมีดังนี้

1. แบบรายงาน
2. แบบสอบถาม
3. แบบสัมภาษณ์
4. แบบสังเกต

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

ประกาศรี สี่ห้าไฟ (2531 : 18-21) กล่าวว่า คุณธรรม (Moral) คือหลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิตในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์ จนเต็มเปี่ยมไปทั่วความสุขความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือ ความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำความชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่เที่ยง ความเข้าใจในเรื่องการกระทำที่มีคุณธรรมเป็นกฎเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤตินอกใจในทาง เป็นคน สภาพการณ์ของการกระทำความดีคือความเหมาะสมความควรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมด้วยหลักธรรมจริยาที่สามารถจำแนกความถูกผิด สามารถสั่งสอนอบรมให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ถูกต้อง มีสติสัมปชัญญะ รับผิดชอบชีวิตที่ตนเองคล่องธรรม มีจิตใจลักษณะนิสัยหรือความตั้งใจที่เที่ยง

จริยธรรม (Ethics) หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในศีลธรรมของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่เที่ยง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มน้าวให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยมีส่วนที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์

ชาเลียง วุฒิจันทร์ (2524 : 7) อธิบายว่า คุณธรรม เป็นลักษณะความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ

จริยธรรม เป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย

การปลูกฝังคุณธรรมลงในจิตใจของมนุษย์ จะต้องใช้เวลาในการฝึกหัดอบรมสั่งสอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเป็นอันมาก สม่ำเสมอและยาวนาน และไม่สามารถจะวัดได้แน่นอนว่าใครมีคุณธรรมในจิตใจมากหรือน้อยเพียงไร การให้การศึกษาทางค่านิยมจริยธรรมแก่บุคคลอาจบรรลุผลสำเร็จได้ แต่คนนั้นมีจริยธรรมที่อยู่เสมอ อยู่นาน อยู่มาก แคล่ไหนอย่างไร ขึ้นอยู่กับการเกิดมีคุณธรรมขึ้นในจิตใจของบุคคลนั้นมากน้อยอย่างไร

สาโรช บัวศรี (2524 : 21) อธิบายว่า จริยธรรม คือสิ่งที่ที่เรารู้ว่าเป็น ก่อปฏิบัติ จริยธรรมมีความหมายในสองลักษณะคือ

ความหมายอย่างแคบ หมายถึงศีลธรรมและคุณธรรม ศีลธรรมเป็นข้อห้าม ข้อควรเว้น เช่นห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักขโมย ฯลฯ หรือที่เราเรียกพวกศีล 5 ศีล 8 และศีล 227 เป็นต้น คุณธรรมเป็นข้อควรส่งเสริม เป็นสิ่งที่พึงประพฤติ คุณธรรมของเราได้จัดไว้เป็นหมวดหมู่อย่างดี เช่น หิริ-โอตตัปปะ ฉันทะ-วิริยะ-จิตตะ-วิมังสา เป็นต้น

ความหมายอย่างกว้าง หมายถึงศีลธรรม คุณธรรม และความดีงามอื่น ๆ ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะกฎหมายเป็นเครื่องยืนยันศีลธรรมว่า ถ้าทำผิดศีลแล้วจะไต่ผลไปในทางที่ไม่ดี เป็นความงามและเป็นความจริง การปฏิบัติให้อยู่ในลักษณะที่มีมรรยาทอันพึงประพฤติ มีอุดมการณ์วิชาชีพ มีวินัย ความหมายอย่างกว้างหมายรวมถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

พนัส หันนาคินทร์ (2520 : 44) อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึงความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อกันเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ฉะนั้นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจึงต้องประกอบทั้งความรู้สึกรู้สึกทางจิตใจ และการปฏิบัติทางกายอันสอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกทางจิต

ทองเกื้อน พันธุมนาวัน (2524 : 2) อธิบายว่า จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขต

รวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย

พระราชวิสุทธิโมลี (2526 : 2) อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึงธรรมที่ควรประพฤติ เป็นการนำเอาความรู้ความเข้าใจ เรื่องสภาวะความเป็นจริงของธรรมชาติของชีวิต ของโลกในแง่มุมต่าง ๆ (สัจธรรม) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตสังคมได้อย่างแท้จริง เป็นการทำให้ทฤษฎีทางธรรมเกิดผลในทางปฏิบัติ และผลนั้นก็คือสันติสุขรูปแบบต่าง ๆ ความที่ทฤษฎีกำหนดหรือวางเป้าไว้ หรืออาจให้ค่านิยมจริยธรรมใหม่ว่า "เป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาจริยธรรม" ก็ได้

พระเทพเวที (2532 : 1) อธิบายว่า จริยธรรมมาจากคำว่า "จริย" ซึ่งมาจากคำว่า "จร" ชาติ แปลว่าเดินหรือท่องเที่ยวไป คำว่า "จร" เป็นไวพจน์กับคำว่า "ชีว" หรือ "ชีวิต" ซึ่งในทางรูปธรรมก็หมายถึงการเคลื่อนไหว และในทางนามธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิต ในภาษาไทยใช้ในความหมายที่แคบกว่าความหมายเดิม คือ หมายถึงความประพฤติ ซึ่งหมายถึงการแสดงออกภายนอกของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ดังนั้นจริยธรรม หมายถึงการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

จริยธรรม เป็นคำศัพท์บัญญัติขึ้นใหม่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics ซึ่งคำนี้มาจากคำว่า Moral หรือ Moral Philosophy หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกภายนอกที่เป็นความสัมพันธ์ของหมู่มนุษย์ ไม่นับค่านิจใจ ดังนั้นจะไม่คลุมหลักศาสนาที่เน้นค่านิจใจ จึงมีศัพท์ที่เน้นค่านิจใจ คือคำว่าคุณธรรมมาเสริม ปัจจุบันจึงใช้คู่กันว่า คุณธรรมและจริยธรรม

พระราชวรมณี (2528 : 12-13) อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต และ

การเคลื่อนไหวของชีวิต ทุกแง่ทุกด้าน ทุกระดับ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ
 ด้านส่วนตัว ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านจิต ด้านปัญญา การดำเนินชีวิตหรือเป็นอยู่
 ทั้งระดับศีลที่เราเรียกกันว่าศีลธรรม ทั้งระดับจิตใจ คุณธรรมภายใน หรือคุณภาพจิต
 สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่มีสมาธิเป็นแกนกลาง และทั้งระดับปัญญาความคิดเหตุผล
 ความรู้เท่าทันความจริง เรียกว่า "จริยะ" ทั้งสิ้น

จากแนวคิดของบุคคลที่ให้ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า
 คุณธรรม คือสภาพคุณงามความดี หรือค่านิยมที่ยึดถือ จริยธรรม คือธรรมสำหรับประพฤติ
 ปฏิบัติ หรือสภาพการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณความดี

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญา กับพัฒนาการทางจริยธรรม

Piaget (1969 : 112-127) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก
 เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ จะขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์
 และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทาง
 สติปัญญาของบุคคลนั้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่า พื้นฐานของจริยธรรมเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมี
 ปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทางสังคม และพัฒนาการทางจริยธรรมมีความเป็นสากลในทุกวัฒนธรรม
 จากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก โดยการสังเกตจากการ เล่นของเด็กพบว่า
 จริยธรรมเกิดจากการเล่นต่าง ๆ เหล่านี้ เริ่มตั้งแต่เด็กเล่นโดยไม่รู้จักกฎเกณฑ์ โดย
 ยึดถือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่ต่อมาเมื่อเด็กเริ่มรู้และเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่าง
 ผู้เล่นด้วยกัน จนเด็กได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกลเฉพาะตัวเองก็ขึ้น การได้
 ศึกษาการเล่นของเด็กเหล่านี้พบว่า หลักของการพัฒนาทางจริยธรรมคือ การเคารพ
 กฎเกณฑ์ทางสังคมและเข้าใจถึงความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันในสังคม

Piaget ได้แบ่งระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 2 ชั้น คือ

1. ชั้นยึดกฎเกณฑ์จากภายนอก พัฒนาการทางจริยธรรมชั้นนี้จะอยู่ในช่วงอายุ
 ก่อน 8 ปี เป็นระยะที่พ่อแม่ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กมาก ในชั้นนี้เด็กจะยึดถือ
 กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายนอก ผิดเป็นผิด ถูกเป็นถูก ถ้าหากความผิดก็ควรได้รับโทษโดยไม่
 คำนึงถึงแรงจูงใจ หรือสาเหตุของการกระทำนั้น ๆ
2. ชั้นสำนึกในกฎเกณฑ์ พัฒนาการทางจริยธรรมในชั้นนี้ เป็นระยะที่เด็กมี
 กฎเกณฑ์ของตนเอง ในระยะนี้เด็กจะมีความคิดเป็นของตนเอง เด็กจะมีเหตุผลที่คำนึง

ถึงความยุติธรรม และพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นด้วย การที่เกิดเปลี่ยนการรับรู้กฎเกณฑ์ที่ตายตัวหรืออิทธิพลจากภายนอก มาเป็นขั้นที่มีกฎเกณฑ์ของตนเองนี้ เนื่องมาจากพัฒนาการทางสติปัญญา ระเบียบอายุ และการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม หรือมีประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน

Kohlberg (1964 : 383-432) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของ Piaget จากการศึกษาในระยะยาว และให้นำคำตอบของเยาวชนอเมริกันในช่วงอายุ 10-16 ปี มาวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ในการเลือกทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสภาพที่มีความขัดแย้งกันระหว่างความต้องการของบุคคลกับกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โดยพิจารณาจากเหตุผลของผู้ตอบอายุ 10 ปี ไข่มากที่สุดจนถึงเหตุผลขั้นที่ 6 ที่เด็กอายุ 16 ปี ไข่มากกว่าเด็กอายุที่ต่ำกว่าทั้งหมด แล้วนำเหตุผลจากคำตอบเหล่านั้นมาปรับปรุงค่าจำกัดความของแต่ละขั้นอีกหลายครั้ง และได้สรุปว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับอายุและพัฒนาการทางสติปัญญา โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และในแต่ละระดับมี 2 ขั้น เริ่มจากขั้นต่ำสุดจนถึงขั้นสูงสุด ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ ในระดับนี้เด็กจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์โดยกระทำตามผู้ที่มีอำนาจเหนือคน และพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับถูกลงโทษ หรือการได้รับรางวัล ซึ่งพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้เด็กจะกระทำในสิ่งที่เป็นการประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น โดยนำมาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เป็นใหญ่ เด็กในวัยนี้จะเข้าใจความดีคือ สิ่งที่ทำไปแล้วไม่ถูกลงโทษ และทำดีแล้วได้รับรางวัลจึงจะกระทำ เด็กจะเชื่อหรือกระทำตามผู้ที่มีอำนาจเหนือคนในการลงโทษหรือการให้รางวัล พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับก่อนเกณฑ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ ในขั้นนี้เด็กจะใช้หลักการหลีกเลี่ยงมิให้ได้รับโทษเป็นเหตุผลในการกระทำ เด็กจะทำดีก็ความกฎเกณฑ์ของผู้ที่มีอำนาจเหนือคน และอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ใหญ่ เพราะกลัวการถูกลงโทษ เช่น การกระทำดีเพราะกลัวถูกตี ไม่ใช่เพราะกลัวความผิด

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล การกระทำดีหรือการกระทำที่ถูกต้อง ในขั้นนี้เด็กจะเห็นความสำคัญของการได้รับรางวัล หรือคำชมเชย การสัญญาว่าจะให้

รางวัลจึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กกระทำความดี ในขั้นนี้จะเป็นไปในทำนองการโต้แลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ เช่น เมื่อเขาให้ฉันมา ฉันก็ตอบแทนเขาไป เป็นต้น

ระดับที่ 2 ระดับความกฎเกณฑ์ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้ เด็กจะเห็นความสำคัญของหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และรู้จักรักษากฎเกณฑ์ เพราะเห็นความสำคัญของกลุ่ม หรือเพราะมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก ในระดับนี้เด็กจะไม่กระทำความผิด เพราะต้องการให้ผู้อื่นยอมรับและยึดกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคมเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 ชั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ หรืออยากเป็นเด็กดี เด็กน่ารัก พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้ เด็กจะกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่นจะเห็นด้วยและพอใจ เพื่อให้เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูง เพราะต้องการการยอมรับจากผู้อื่น โดยจะกระทำดีเพื่อต้องการที่จะเป็นเด็กดีของกลุ่ม

ชั้นที่ 4 ชั้นทำตามกฎหมายและระเบียบทางสังคม ในระดับนี้บุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของบุคคลที่พึงปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่และมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มสังคมของตน

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้บุคคลจะเข้าใจถึงค่านิยม คุณค่าทางจริยธรรม หลักเกณฑ์ที่จะนำไปใช้โดยพิจารณาถึงสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไปอย่างเหมาะสมและเที่ยงธรรม รู้จักไตร่ตรองและถกสินสิ่งต่าง ๆ ความที่เห็นว่าสิ่งใดจะสำคัญมากกว่ากัน พิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ไม่ยึดหลักเกณฑ์ตายตัว ไม่ยึดถือตัวบุคคลหรือค่านิยมของกลุ่มเป็นเกณฑ์ พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 ชั้นทำตามความมีสำนึก หรือชั้นมีเหตุผลเคารพตนเอง บุคคลในขั้นนี้จะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ความถูกต้องเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงค่านิยมเฉพาะตัวบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพการณ์และกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผล ซึ่งได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ .เคารพมติที่มาจาก การลงความเห็นอย่างเป็นประชาธิปไตยและถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสมกว่า หน้าที่ของบุคคลในขั้นนี้คือการกระทำตามข้อสัญญาที่ไว้กับผู้อื่น คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และไม่พยายามที่จะวิครอนสิทธิของผู้อื่นอีกด้วย เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

ขั้นที่ 6 ขั้นทำความเข้าใจคุณคคิสิกสากล พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้ ความถูกต้องคือความสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่บุคคลนั้นพิจารณา โดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวางตามหลักสากลของผู้ที่เจริญแล้ว คำนึงถึงประโยชน์ของมนุษย์ชน ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มบุคคล และปฏิบัติตามความถูกต้องนั้นอย่างไม่วันไหนไหวคือสิ่งใด ๆ มีความละเอียดต่อการกระทำความชั่วแม้จะไม่มีใครเห็นก็จะไม่กระทำ คุณธรรมของบุคคลในขั้นนี้จะเป็นนามธรรม เช่น อารยอมรับในคุณค่าของมนุษย์ทุกคน การยอมรับว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ คุณธรรมในขั้นนี้จะเกิดขึ้นได้ในบุคคลที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูง มีประสบการณ์และมีความรู้อย่างกว้างขวาง

ตารางแสดงระดับของจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg

ขั้นการให้เหตุผลทางจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้น 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้น 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้น 3 หลักการทำความดีที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ขั้น 4 หลักการทำความหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้น 5 หลักการทำความดีที่สำนึก (16 ปีขึ้นไป) ขั้น 6 หลักการยึดคุณคคิสิกสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

Kohlberg เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับ จากชั้นที่ 1 ผ่านไปตามลำดับจนถึงชั้นที่ 6 บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการให้เหตุผลในชั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาเมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมและการให้เหตุผล ทำให้การให้เหตุผลในชั้นสูงมีมากขึ้น เหตุผลชั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลไม่จำเป็นต้องไปถึงขั้นสูงสุด อาจจะหยุดยั้งในชั้นใดชั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลนั้น (ถึงรายละเอียดตารางที่ 1 แสดงระดับของจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลมเบอร์ก)

วิเคราะห์ปัญหาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

สำนักงานกรัฐมนตรี (2534 : 4) ได้สรุปผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2536) เกี่ยวกับปัญหาสังคมไว้ดังนี้ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังมีความไม่สมดุลอยู่หลายด้าน แม้ว่าการขยายตัวอย่างสูงของเศรษฐกิจจะมีผลต่อเศรษฐกิจส่วนรวมหลายประการก็ตาม แต่การขยายตัวนั้น ก็ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาที่สำคัญ ๆ อีกหลายด้าน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาในระยะยาวของประเทศ ทั้งนี้ ปัญหาการปรับตัวของสังคมไทยให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นเหตุให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทมาสู่ความเป็นสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบไทยดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยน เป็นการดำเนินชีวิตในรูปแบบสมัยใหม่ อันมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมเมืองในต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม แม้ว่าในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ.2524-2533 อัตราของอาชญากรรมได้ลดลงจาก 188.5 คดีมาเป็น 154.5 คดีต่อประชากร 100,000 คน แต่แนวโน้มของการก่อคดีได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่รุนแรงสะเทือนขวัญ และมีความซับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ในขณะเดียวกันปัญหาอาชญากรรมยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยสามารถ

จับกุมผู้กระทำผิด จำนวน 60,546 ราย ในปี 2532 สูงขึ้นจากจำนวน 21,730 ราย ในปี 2523 ถึง 2.8 เท่า นอกจากนี้ปัญหาชุมชนแออัดและปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมในเมือง มีแนวโน้มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

การประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6
(พ.ศ. 2530-2534) ด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 1-35) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 จนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2534 โดยทุกหน่วยงานได้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติตามแผนดังกล่าว กว้างขวางให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประเมินผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 ด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาไว้ดังนี้

ผลการดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมจริยศึกษาค้นคว้า วิจัยวิธีการเรียนการสอนจริยศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนและเยาวชนเข้าใจหลักธรรมและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งให้บังเกิดผลทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ได้ผลิตตำราและปรับปรุงอุปกรณ์การสอนจริยศึกษา เพื่อให้ครูอาจารย์ได้มีเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอนและการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน สำหรับการจกกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนได้เน้นการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ตลอดจนกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ

ก้านครู อาจารย์ ได้ดำเนินการนิเทศฝึกอบรมสัมมนา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบังเกิดผลในค่านคุณธรรม มีน้ำใจพร้อมไปกับความรู้ ทักษะ ตามลักษณะวิชาที่สอน และรู้จักสอดแทรกการอบรมนักเรียนให้มีคุณธรรมในเรื่องต่าง ๆ และให้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำทุกเวลา และทุกโอกาสที่เอื้ออำนวย ตลอดจนเน้นให้ประพฤติปฏิบัติเป็นท้วแบบที่ดีของนักเรียน เยาวชนและประชาชนด้วย

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดตั้งส่วนงานพัฒนาคุณธรรมขึ้น เป็นส่วนนํักงานเฉพาะกิจมีฐานะเทียบเท่ากรม โดยมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของข้าราชการ ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา และเยาวชนทั่วไป

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา

1. รูปแบบในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่นักเรียนและเยาวชนยังไม่ชัดเจน

โดยเฉพาะกระบวนการสอนและการอบรมนักเรียน ผิดกับที่ครูผู้สอนมากเกินไป ซึ่งในทางปฏิบัติครูก็ไม่สามารถปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียนได้ความความคาดหวัง ทั้งนี้เพราะครูบางคนยังมีความรู้ไม่กระจ่างพอ และไม่สามารถหยั่งถึงจิตใจและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละวัยได้

2. การปลูกฝังจริยธรรมยังไม่ต่อเนื่องกัน ขาดการประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียนและสังคม ตลอดจนเกิดช่องว่างระหว่างช่วงของระดับการศึกษา เช่นการฝึกอบรมจริยธรรมในระดับประถมศึกษาเป็นไปในรูปแบบและทิศทางหนึ่ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการฝึกอบรมในระดับมัธยมศึกษา และแตกต่างไปจากการอบรมสั่งสอนที่บ้าน เป็นกัน

3. นักเรียนและเยาวชนขาดคัวแบบที่ดีที่ถูกต้อง ในการที่จะประพฤติปฏิบัติความดีทั้งพ่อแม่ ครูอาจารย์ ตลอดจนบุคคลที่นักเรียนและเยาวชนพบเห็นในสังคม รวมทั้งจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งไม่เป็นตัวแทนที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ ทำให้การปลูกฝังจริยธรรมไม่สัมฤทธิ์ผล

นโยบาย และมาตรการตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

จากปัญหากังกล่าวในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 7 รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบาย และมาตรการตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมเสียใหม่ ตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) กังต่อไปนี้คือ

นโยบายการพัฒนาศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ 2535 : 75)

ทำนุ บำรุงและส่งเสริมศาสนา ให้เป็นที่พึงพอใจและเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ศรัทธา และสามารถนำหลักธรรมของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มุ่งพัฒนาการศึกษาของบุคลากรทางศาสนา ให้ทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมไทย รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้มีการอนุรักษ์ ทำนุ บำรุงฟื้นฟูพัฒนาและเผยแพร่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ

มาตรการในการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่กำหนดไว้ นั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2535 : 75-77)

1. ให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจเยาวชน และประชาชน และเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน

2. พัฒนากิจการ บริหารการปกครองของคณะสงฆ์ มุ่งเน้นการส่งเสริมการดำเนินงานของสำนักงาน เจ้าคณะจังหวัด ให้สามารถทำหน้าที่เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ฤกษ์ ระเบียบ แก่พระสังฆาธิการทุกระดับ ให้สามารถดูแลปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้มีวัตรปฏิบัติที่งดงาม เป็นที่ศรัทธาแก่ประชาชนทั่วไป

3. ลูกหนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ภารพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา รวมทั้งวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการศึกษาสงเคราะห์อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาศาสนิกให้มีความรู้ ความสามารถ และมีบทบาทต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมคำสอน และเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ดูแล จักการศาสนสมบัติของวัด และศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย มีเอกสารกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ และวิธีการจัดการให้ชัดเจนรัดกุมมากยิ่งขึ้น

6. ปรับปรุงองค์กรและกลไกการบริหารงานที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้ทันสมัย รัดกุม เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

7. อุทิศทุน บูรณะศาสนสถานขององค์การศาสนาที่ทางราชการรับรอง สนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา ให้ศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

8. พัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับสังคมศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อสอกระกความรู้และหลักธรรมคำสอนของศาสนาแก่นักเรียน นักศึกษา

9. เชิญชวนให้ภาคเอกชนและสื่อมวลชน มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจของเยาวชน และประชาชน โดยมุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา

10. พัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ด้านศิลปะและวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนแต่ละระดับ รวมทั้งตระหนักและให้ความสำคัญแก่บุคลากรผู้นำในการสืบต่อทางวัฒนธรรม

11. ชี้แจงและประสานความเข้าใจในการดำเนินงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม แก่บุคลากรทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้สามารถนำไปถ่ายทอดแก่เยาวชน และประชาชนได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

12. ปรับปรุงและจัดทำคู่มือเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่น่าสนใจทันสมัย รวมทั้งขอความร่วมมือสื่อมวลชนในการเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่า และสาระของศิลปะ และวัฒนธรรมในร้านค้าต่าง ๆ ให้มากขึ้น

13. ปรับปรุงและกำหนดแนวทางในการบริหารสถาบันทางวัฒนธรรม ให้มีอำนาจหน้าที่เหมาะสม และสอดคล้องกับกลไกทางสังคม สามารถประสานและเอื้ออำนวยประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

14. ขยายขอบข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ ในการค้นคว้าวิจัยด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม พร้อมทั้งให้มีการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

15. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่ง

กลางในการให้บริการข้อมูล และการค้นคว้าสำหรับบุคลากรทางวัฒนธรรม และประชาชน
ทั่วไป

16. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานทางวัฒนธรรม เร่งรัดพัฒนาให้ไ้
ความแก่ท้โดยปรับปรุงบุคลากร อาคารสถานที่ เทคนิคการจัการให้เหมาะสม

17. ประสานงานอย่างใกล้ชิด ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานมีเป้าหมาย และวิธีการที่สอดคล้องเกื้อกูลซึ่งกัน
และกัน ในอันที่จะพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ให้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์
ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

18. ฟื้นฟูการผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อ
เพิ่มพูนรายได้อันจะเป็นผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

19. แลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งภายใน
ประเทศและต่างประเทศ

20. ประสานงานระหว่างสถาบันทางวัฒนธรรม สถาบันครอบครัว สถาบัน
ทางศาสนาและการศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการให้ความรู้เผยแพร่แก่เยาวชนและ
ประชาชน อันจะก่อให้เกิดความสุข ความอบอุ่น ความเป็นปึกแผ่นและป้องกันความแปลก
แยกแตกร้างของสมาชิกทั้งในเมืองและชนบท

การพัฒนาคุณธรรมของสำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

จากนโยบาย และมาตรการพัฒนาค่านิยมทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ในแผน
พัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)
สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดขอบข่าย กลุ่มเป้าหมาย
และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายและ
มาตรการดังกล่าว สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย
ขอบข่าย กลุ่มเป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม ดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ 2535 : 9-15)

นโยบายการพัฒนาคุณธรรม

1. เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อมุ่งพัฒนาจิตใจของเยาวชนให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะเรื่องความกตัญญู ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ การประหยัด รวมทั้งการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ความรู้ ความเข้าใจ และการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องที่มีผลต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม

2. เร่งรัดการฝึกอบรมและส่งเสริมความรู้ด้านคุณธรรมของบุคลากรในหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและเต็มกำลังความสามารถ ระหว่างสถานศึกษา สถาบันครอบครัว วัค องค์กรภาครัฐและเอกชนในการใช้ทรัพยากรบุคคลเพื่อการศึกษาอบรมคุณธรรมแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกระดับ และการเผยแพร่งานพัฒนาคุณธรรม

4. ส่งเสริมให้ครอบครัวได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูอบรมเยาวชน เพื่อสร้างรากฐานชีวิตที่ดีงาม โดยเพิ่มพูนความรู้ด้านคุณธรรมให้กับบิดามารดาและผู้ปกครอง

5. ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งการพัฒนาวัคให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจ และเป็นที่พักของประชาชน

6. ส่งเสริมให้สถานศึกษาฝึกอบรม โดยสอดแทรกคุณธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอ และดำเนินการกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาได้ประพฤติตนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

7. จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการ ครู อาจารย์ และบุคคลที่อุทิศเวลาตั้งใจปฏิบัติงาน มีผลงานดีเด่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต

8. ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกประเภท มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และพัฒนาคุณธรรม ตลอดจนชักจูงให้เห็นความสำคัญของการมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

ขอบข่ายของการพัฒนาคุณธรรม

การพัฒนาคุณธรรม ควรจะไค้ดำเนินการให้สอดคล้องเป็นแนวเดียวกันทั่วประเทศ ภายในขอบข่ายดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

- 1) การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
- 2) การประหยัดและออม
- 3) การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
- 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 5) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. คุณธรรมตามพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มี 4 ประการ คือ

- 1) การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
- 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น
- 3) ออกทน ออกกลั้น ออกออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะ กวดยเหตุประการใด
- 4) การรู้จักละวางความชั่วความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ และคุณธรรมตามพระราชดำรัส 4 ประการ กังกล่าวข้างต้นนั้น ถือเป็นกรอบสำคัญในการรณรงค์พัฒนาคุณธรรมในลักษณะทั่ว ๆ ไป สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มยังคงมีระเบียบวินัยและจรรยาบรรณ ที่จะต้องถือเป็นกรอบ สำคัญอีกกรอบหนึ่งซึ่งจะต้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น วินัย ของข้าราชการ จรรยาบรรณของครู ระเบียบวินัยนักเรียน เป็นต้น

ในการพัฒนาคุณธรรมของบุคลากรกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ นั้น ถ้าเริ่มพัฒนาค่าน การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายเป็นอันดับแรกแล้ว อาจจะมีผลกระทบบึงคุณธรรมอื่น ตามมาได้ เช่น ความรับผิดชอบ ชยันหมั่นเพียร การประหยัดและออมทรัพย์ ความ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การรักษาความสัตย์ การรู้จักข่มใจฝึกใจตนเอง ความออกทนและ ออกกลั้น ตลอดจนการรู้จักละวางความชั่ว เป็นต้น ฉะนั้นในการพัฒนาคุณธรรมนี้จะถือว่า โครงการที่มุ่งไปสู่การพัฒนาระเบียบวินัยของบุคลากรกลุ่มเป้าหมายเป็นโครงการที่มีความ สำคัญเป็นอันดับแรก

กลุ่มเป้าหมาย

เพื่อให้เกิดความสะดวกและสอดคล้องกับสภาพของประชากรแต่ละกลุ่ม ในการพัฒนาคุณธรรม จึงควรกระทำให้ตรงกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มครู
2. กลุ่มข้าราชการ เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง
3. กลุ่มเยาวชน นักเรียนและนักศึกษา
4. กลุ่มผู้ประกอบการและประชาชน
5. กลุ่มบุคลากรฝ่ายวัดและบุคลากรทางศาสนา

แนวทางทั่วไปในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม

1. สนับสนุนการจัดกิจกรรมปลูกฝังและสร้างเสริมศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
2. เป็กรอบมเชิงปฏิบัติการ สอดแทรกเรื่องการพัฒนาจิตใจและค่านิยมไว้ในหลักสูตร
3. ส่งเสริมบทบาทของศาสนสถานให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจ ตลอดจนส่งเสริมการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างบ้าน ศาสนสถาน และโรงเรียน
4. ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐ สถาบันทางสังคม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ร่วมมือกันดำเนินการประชาสัมพันธ์เรื่องการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และจริยธรรม โดยใช้สื่อทุกประเภท
5. ให้อำนาจหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจแก่ข้าราชการและบุคลากรในหน่วยงานทุกระดับ โดยประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมแก่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอได้มีผู้ทำไว้บ้าง แต่เป็นการศึกษาสมรรถภาพการบริหารงานของศึกษานิเทศก์อำเภอบ้าง เป็นการศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอในการบริหารงานโรงเรียนเอกชนบ้าง ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรม

ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการวัดระดับจริยธรรมจากการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แต่ยังไม่มีการศึกษาบทบาทและพฤติกรรมในการส่งเสริมจริยธรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง งานวิจัยเหล่านี้พอจะยกมากล่าวถึงดังนี้

กวางเคื่อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันต์จันติก (2520 : 131) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการถูกรับเลี้ยงดู 4 แบบ อับการใช้เหตุผลในเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทยในกรุงเทพฯ ผู้มีอายุตั้งแต่ 11 ถึง 25 ปี ผลปรากฏว่าระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทยแตกต่างกันไปตามวิธีการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบคือแบบรักและแบบใช้เหตุผล กล่าวคือ ผู้ที่ถูกเลี้ยงแบบรักมากและใช้เหตุผลมาก มีจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงแบบรักน้อยและใช้เหตุผลน้อย นอกจากนี้ยังพบผลคือไปอีกว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงแบบรักมากและใช้เหตุผลมากนั้นมาจากครอบครัวฐานะสูงมากที่สุด รองลงมาคือครอบครัวฐานะปานกลาง ส่วนครอบครัวที่มีฐานะต่ำมีการเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ที่น้อยที่สุด นอกจากนี้ผู้ตอบชายยังรายงานว่าตนได้รับความรักมากและถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าผู้ตอบที่เป็นหญิง แต่ในการวิจัยกลับพบว่าหญิงมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าชาย จึงแสดงว่าการที่หญิงจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงหรือต่ำนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ นอกจากนี้การทำงานของมารคายังสัมพันธ์กับความรู้สึกว่าตนได้รับความรักน้อย และมารคาใช้เหตุผลกับคนน้อยในหมู่ผู้ตอบหญิง แต่ผู้ตอบหญิงกลุ่มนี้กลับมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ตอบกลุ่มอื่น ๆ ส่วนผู้ตอบชายที่มารคาทำงานกลับรู้สึกว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่ากลุ่มที่มารคาไม่ทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักมากเพียงใด ก็มีแนวโน้มว่าจะรู้สึกว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากขึ้นเพียงนั้น และยังรู้สึกว่าตนถูกลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายด้วย ส่วนผู้ตอบหญิงรู้สึกว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักมาก กลับรู้สึกว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมากด้วย

ทิพย์สุภา นิลสินขพ (2523 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4-6 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 90 คน ระดับอายุละ 30 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ทดสอบโดยใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน จะมีพัฒนาการทาง

จริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลึงโทะและปล่อยปละละเลย และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลึงโทะ จะมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลย

2. จริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู

อภิชาติ ชัยบาล (2523 : 49-58) ได้วิจัยเกี่ยวกับสภาพการจักจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่า ครูทุกคนต่างยอมรับหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่แนวทางปฏิบัติในการอบรมนักเรียนยังอยู่ในลักษณะที่เป็นไปตามแบบฉบับของแต่ละคน การส่งเสริมจริยธรรมโดยวิธีอื่น ๆ เช่น การขอความร่วมมือจากสถาบันหรือองค์กรอื่น ๆ เป็นที่ต้องการ แต่การปฏิบัติจริงยังอยู่ในเกณฑ์น้อยและมักจะมีพื้นฐานมาจากนโยบายของโรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียนด้วย

โกศล มีคุณ (2524 : 263-266) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจักจริยศึกษาเพื่อสร้างเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะในการสวมบทบาท เป็นการวิจัยเชิงทดลองพบว่า ความสามารถในการสวมบทบาทเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม วิธีการฝึกโดยยึดหลักทฤษฎีของโคลเบอร์ก ทั้งการฝึกโดยตนเองและการฝึกโดยกิจกรรม สามารถยกระดับ (เหตุผลเชิง) จริยธรรม แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลมาจากเทคนิคใด แต่พอแสดงให้เห็นว่า วิธีสอนจริยศึกษากامแนวสากล คือ การเน้นทั้งเนื้อหาและโครงสร้าง จะทำให้การจักจริยศึกษามีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น

สวนา พรพจน์กุล (2525 : 5-11) ได้วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อพัฒนาการทางค่านิยมและการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กไทย เป็นการวิจัยเชิงทดลองจากผลการศึกษาทดลองทำให้ทราบว่าตัวแบบต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตอบสนองของเด็กมาก โดยเฉพาะเด็กในวัยเด็กเล็ก 5-8 ขวบ จะมีพฤติกรรมเลียนแบบมากกว่าเด็ก 9-10 ขวบ นอกจากนั้นการเลียนแบบโดยทันทีจะมีผลต่อพฤติกรรมมากกว่าการเลียนแบบในภายหลัง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนโดยส่วนรวมควรได้รับการปลูกฝังชักชวนให้มีความรับผิดชอบส่วนรวมมาคั้งขึ้นคั้งว่าในปัจจุบัน ช่วยกัน

รักษาสาธยายสมบัติ ใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารประเทศ มิใช่เป็นการซื้อเสียงเลือกตั้งเช่นในปัจจุบัน ไม่หลีกเลี่ยงภาษี เป็นคนนอกจากตนเองจะไม่กระทำแล้ว ควรชักชวนหรือไม่สนับสนุนบุคคลอื่นอีกด้วย

ครูควรเป็นตัวอย่างของการรับผิดชอบหน้าที่ให้แก่เด็กที่มาทำงานสาย ไม่สอนไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ทำงานโดยเต็มความสามารถ ดูแลเอาใจใส่เด็กด้วยความตั้งใจ นักการเมือง พ่อค้า ข้าราชการ ควรเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ ไม่เอารักเอาเปรียบกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นทางแห่งการคอร์รัปชัน นักสังคมสงเคราะห์ ควรเป็นแบบของการทำงานเพื่อการกุศลจริง ๆ ไม่ใช่ทำงานเพื่อผลตอบแทนทางชื่อเสียงหรือโฆษณาตนเอง นักจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ ควรเลิกการบันเทิงที่ก้าวร้าว ข่าพัน แก่แค่นกัน เพราะเด็กเลียนแบบจากโทรทัศน์มากจนเกิดเป็นข่าวอาชญากรรมก็มี ควรลดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือคำนึงถึงผลตอบแทนทางการเงินให้น้อยลงบ้าง โดยกิจการโฆษณาที่ยั่วยู่ทางกามรมณ์ สิ่งเสพศกให้หมดสิ้น เพื่อผูกงศ์ศีลธรรมอันดีของชาติไทยไว้ให้คงอยู่ในสายตาของคนต่างชาติด้วย

วรรณงาม โอบชนธีร์ (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ของบุคคลดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรยกย่องมากคือ การประกอบอาชีพอิสระ การบริจาคทรัพย์ การอ่านวยความสะดวกแก่สาธารณะ การกระจายทรัพย์อย่างเท่าเทียมกัน การไม่เอาทรัพย์สิน และการประกอบอาชีพรับจ้าง พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมไม่ดี ผิด และไม่ควรรยกย่องมากคือ การไม่รักษาสาธยายสมบัติ การลักทรัพย์ และมีงานชีพที่ผิดกฎหมาย ส่วนพฤติกรรมที่ไม่สามารถตัดสินได้ว่า ถูก ควรหรือไม่ดี ผิด และไม่ควรคือ มีงานชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย และการกู้ยืมเงินจากผู้อื่น

2. นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ให้ความสำคัญต่อผลการกระทำทั้ง 7 ลักษณะ ในอันดับที่แตกต่างกัน เรียงจากมากไปหาน้อยคือ ความสำเร็จในชีวิตและการงาน ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเป็นพลเมืองที่ดีคือสังคม ความสุขสบายใจ การเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น ความรู้สึกมีค่า น่าภูมิใจในตนเอง และความมั่งมีทรัพย์

อภิญา จันทรเจนจบ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมสังคมของบุคคลดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมสังคมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูกและควรอย่างมากคือ การบำเพ็ญประโยชน์ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การแสดงความกตัญญู แม้ว่าการกระทำนั้นจะยากลำบาก อดทนถึงความอวูโส การให้อภัย และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อดริจฉาวิชา อดผิดจริยธรรมทางเพศของหญิง อดไม่รักษาระเบียบวินัย และการพูดปด ส่วนพฤติกรรมที่ยังตัดสินแน่นอนไม่ได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้ชายดีกว่าผู้หญิง อดประจบ การแสดงความกตัญญู แม้ว่าการกระทำนั้นจะผิดระเบียบ การรักษาหน้า การปฏิบัติต่อลูกคนโตดีกว่าลูกคนรองลงมา การปฏิบัติต่อคนที่ร่ำรวยดีกว่าคนที่ไม่ร่ำรวย

2. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความปรารถนาต่อผลการกระทำทั้ง 7 ลักษณะในระดับสูง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ความสำเร็จในชีวิตการงาน ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นผลดีต่อสังคม อดเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น ความสุขสบายใจ ความรู้สึกว่าตนเองมีค่ามากกว่าคนมีใจ ความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง

อารียา ศิวะบุตร (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมทางการเมืองที่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรอย่างมากคือ การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด อดเสียสละเพื่อส่วนรวม กวรจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส และการสละสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล พฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควรรอย่างมากคือ อดบิบบังผู้กระทำผิดกฎหมาย การแจ้งความเท็จ ส่วนพฤติกรรมที่ยังตัดสินแน่นอนไม่ได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ได้แก่ การยอมปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง อดลหย่อนโทษให้แก่ผู้กระทำผิดกฎหมายโดยประมาท การต่อต้าน และการปกครองด้วยความรุนแรง

2. นักเรียน ครู ผู้ปกครอง มีความปรารถนาต่อผลการกระทำทั้ง 7 ลักษณะในระดับสูง และมีการจัดลำดับดังนี้คือ ความสำเร็จในชีวิตการงาน ความมั่นคงปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นผลคือสังคม ความเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น ความสุขสบายใจ ความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีค่ามากกว่าภูมิใจ และความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง

สกลิส คันทิกัลยาภรณ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสอดคล้องของค่านิยมทางสังคมตามการรับรู้ที่เด็กได้จากการอ่านหนังสือสำหรับเด็ก มีความสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมที่กำหนดในหลักสูตรประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

ค่านิยมทางสังคมตามการรับรู้ที่เด็กได้จากการอ่านหนังสือสำหรับเด็ก มีความสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมที่กำหนดในหลักสูตรประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เป็นค่านิยมทางสังคมที่ส่งเสริมทางค่านิยมศีลธรรมจรรยา และมุ่งในค่านิยมวิถีปฏิบัติมากกว่าค่านิยมจุดหมายปลายทาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ปรากฏว่า เด็กแต่ละคนรับรู้ค่านิยมที่ปรากฏในหนังสืออ่านสำหรับเด็กแต่ละเล่มต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภูมิหลัง พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของเด็กต่างกัน